

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม วันนี้วันพระ เวลาวินพระ วันโกนมันเป็นสากล สาธุเพราะอะไร สาธุเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้ เวลาสมัยพุทธกาลนะ อนาคตภิกษุหรืออุบาสกไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าลัทธิต่างๆ เขามีวันทำบุญของเขา แล้วพระพุทธศาสนาเอาอย่างไร นี่ไปขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบัญญัติวันพระ วันโกนนี้ไง

วันพระ วันโกนให้ชาวพุทธเรามีโอกาสได้ทำบุญกุศล ได้ทำบุญกุศลของตน ได้ทำบุญกุศลของตน สิ่งที่ยอมเสียสละมาด้วยน้ำพักน้ำแรงของเราทั้งนั้นนะ ของเราหามา นะ คุณสัตว์สัตว์ป่าที่มันออกมาจากป่าเพราะอะไรล่ะ เพราะมันไม่มีอาหาร เวลาคนเรารุกป่าๆ จนสัตว์ป่ามันไม่มีที่อยู่อาศัยของมัน เวลามันไม่มีอาหารกินมันต้องออกมาหาอาหารจากภายนอก มันต้องเสี่ยงภัยกับชีวิตของมันนะ ๑ มือของมันต้องเสี่ยงภัยกับชีวิตของมัน นั่นคืออาหารของมัน

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราหามาๆ สิ่งนี้มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย มันน้ำพักน้ำแรงของเรา เราเสียสละไปๆ เสียสละไปเพื่ออะไร เสียสละไปเพื่อหัวใจของเราไง หัวใจของเรา เรามีจิตใจเป็นสาธารณะ เรามีจิตใจที่เป็นธรรม เราเสียสละอย่างนี้ เสียสละอย่างนี้เพื่อเป็นบุญกุศลของเราไง นี่ไง สิ่งที่ทำๆ สิ่งที่เราเสียสละไปมันเป็นของเราๆ นี่ไง ของเราที่ไหน ของเราที่เราเคยทำแล้วใช้ไหม ถ้าเราเคยทำแล้ว สิ่งใดจิตใจที่มันเป็นสาธารณะมันฟังสิ่งใดก็ได้ไง เขาจะติฉินนินทา เขาจะให้ร้ายป้ายสีมันนะ อันนั้นคือเขาใส่ไข่ มันเป็นความจริงหรือเปล่า

ความจริงเป็นความจริงไง ความจริงเป็นสิ่งที่ไม่ตาย แต่คนพูดมันตาย ความจริงเป็นสิ่งที่ไม่ตายอยู่แล้ว ถ้าเราทำสัจจะความจริงของเรา ความจริงเป็นความจริงไง สิ่งที่เขาป้ายสีอย่างนั้น ใต้นั้นมันเรื่องของเขา โลกธรรม ๘ ไม่มีใครสามารถที่จะให้คนไม่ป้ายสีได้หรอก นี่ถ้าไม่ได้

แต่ถ้าจิตใจเรามี เราเคยมีบุญกุศลของเรา เราได้สร้างอำนาจบาปบาปของเราขึ้นมา จิตใจมันเข้มแข็งอย่างนี้ไง เวลาลมพัดผ่านหูซ้ายทะลุหูขวาไป ความจริงคือเราทำไง ความจริง

คือความจริงของเราไง เราไม่รู้ไง เราไม่รู้ เราเป็นคนทำอะไรใหม่ เราไม่ได้ทำแล้วเขาป้ายสีๆ นั่นมันเรื่องของเขา แต่ถ้าหัวใจเราเป็นโลก เราต้องตามไปแก้แก่นเขา เราต้องตามไปจัดการ เพราะอะไร เพราะเขาพูดไม่จริงๆ ใจ

เขาพูดไม่จริง เขาพูดไม่จริง มันคำพูดของเขา นั่นนะเพราะคนเรา คุณติ เวลาทุกข์ของบัณฑิต ทุกข์ของบัณฑิต ความทุกข์ของบัณฑิตคืออยู่ใกล้คนพาล คนพาล คนที่ไม่มีเหตุผลเป็นความทุกข์ยาก พูดอะไรมันก็ไม่ฟัง พูดอะไรมันไม่ฟังหรือก มันเป็นคนพาล แต่คนที่เป็บัณฑิตเขาไม่ต้องพูดนะ เขาสังเกต ที่นี้ควรทำอะไร ที่นี้ทำได้ใหม่ ที่นี้เขาทำกันอย่างไร เราเข้าไปสังคมนี่ นี่บัณฑิต แล้วเราทำของเราๆ ทำเสร็จแล้วเราไปหาเหตุหาผล คนทำเสร็จแล้วไปหาเหตุหาผล แล้วมันซาบซึ่งใจนะ อ้อ! ทำอย่างนี้แล้วมันคืออย่างนี้ ทำอย่างนี้แล้วมันคืออย่างนี้ ทำอย่างนี้แล้วมันคืออย่างนี้ แต่ถ้าเป็นคนพาลๆ มันไม่ฟังใคร มันขวางเขาไปทั่ว นี่ไง ถ้ามันเป็นคนพาลหรือเป็นบัณฑิตในหัวใจของเรา

ทีนี้เรามาเสียสละอยู่ที่นี่ เสียสละอยู่ที่นี่ เราก็อสอนใจเราใจ สอนหัวใจให้เป็นบัณฑิตใจ แล้วมันสอนมันก็ยากใหม่ ยากนะ การหาอยู่หากินอาบเหงื่อต่างน้ำ มันไม่ทุกข์ไม่ยากหรือ มันทุกข์ยากทั้งนั้นนะ การอาบเหงื่อต่างน้ำมามันของทุกข์ยากทั้งนั้นนะ แล้วจิตใจที่มันคิดจะเสียสละจิตใจที่มันจะฝีกหัดหัวใจของเรา ฝีกหัดๆ สิ่งนี้เป็นทาน

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมนะ ถ้าเป็นฆราวาส ท่านจะแสดงอนุปูปพิภค คือให้เสียสละ ฝีกหัดให้เสียสละ ให้จิตใจกว้างขวาง ถ้าเสียสละ อนุปูปพิภค เรื่องของทาน ถ้าผลของมันล่ะ ผลของมันสังคัมมเย็น สังคัมมเย็น ถ้าคน เวลาคนดับขันธไป ทำความดีด้วยกัน เขาไปเกิดเป็นเทวดา ใครที่เป็นคนชักนำ ใครที่เป็นคนมีอำนาจวาสนาเขาจะเกิดเป็นพระอินทร์เพื่อปกครองใจ ถ้าเราเป็นคนทุกข์คนยากใช้ใหม่ เราหาอยู่หากินมันไม่สมปากสมท้องใช้ใหม่ เราไม่มีโอกาสจะทำใช้ใหม่ เห็นเขาทำบุญกุศลกัน อนุโมทนากับเขา สาธุ! สาธุ! เวลาเขาไปเกิดเป็นเทวดา เราก้ไปด้วย แต่เราไปเป็นบริวารเขา

แต่ถ้าเราสาธุไปกับเขา แม้แต่ไม่มี ถ้ามันมีสติปัญญามันก็ทำได้ แต่ที่จะสาธุๆ คนเรามันไม่ให้ใครดีเกินหน้าหรือก มันรับได้ยาก แต่ถ้าจิตใจเป็นธรรมๆ นะ เราหาอยู่หากินไม่พอกปากพอกท้อง แต่เขาทำของเขา เขาไปวัดไปวากัน เขาทำบุญกุศลกัน จิตใจเขาเป็นสาธารณะกัน เราเห็นดีเห็นงามไปกับเขา เราสาธุไปกับเขา สาธุในใจเรานี้แหละ สาธุจริงๆ ในใจเรานี้แหละ ถ้าสาธุ

แล้วเราได้บุญกุศลอันนั้นไป เพราะจิตใจมันเปิดกว้างขึ้นมาไง ไม่จำเป็นต้องปากกัดตีนถีบแล้ว เราต้องทำของเราอย่างนั้นไป นี่เวลาทำบุญกุศลอยู่ที่เจตนาไง เจตนาของใครสะอาด เจตนาของใครบริสุทธิ์ เจตนาของใครที่เป็นคุณงามความดีไป เจตนาอันนั้นมันฝึกหัวใจ

เวลาเราทำงานในโลกนี้ทำด้วยมือ แต่เวลาเราจะรักษาหัวใจของเรามันจะมีสติมีปัญญา ปัญญาทางโลก ปัญญาที่ใช้ทางสมอง สมองก็สติ แต่ถ้าเราจะเป็นปัญญาในพระพุทธศาสนา สุตมยปัญญา ปัญญาคือการศึกษา ศึกษาทางสมอง จินตมยปัญญา นักวิทยาศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ต่างๆ เขาจินตนาการของเขา แล้วเขาพยายามค้นคว้าของเขา จินตมยปัญญาๆ แล้วถ้าเกิดภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากจิต ปัญญาที่เกิดจากจิต เราต้องการค้นหาจิตของเราให้ได้ก่อน ถ้าค้นหาจิตของเราให้ได้ แล้วปัญญามันเกิดจากที่ไหน

เกิดดับๆ ความคิดเกิดดับๆ เกิดดับก็มีแต่ความทุกข์ทั้งนั้นนะ เกิดดับเพราะอะไร เกิดดับเพราะไม่มีต้นไม่มีปลาย เกิดดับเพราะไม่มีพวงมาลัยไป ไม่มีเบรค ไม่มีคันเร่งไป ไม่มีสิ่งใดทั้งสิ้นไป เพราะมันเกิดดับเองไป แต่ถ้าเราฝึกหัดใช้ปัญญาของเราๆ ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ จิตมันสงบเข้ามา จิตสงบเข้ามา เราจะมีถนนหนทางของเรา มัคโค ทางอันเอกๆ ไป

จิตใจถ้ามันไม่มีทางก้าวเดินมันจะเดินไปอย่างไร มรรคก็อยู่ในตำราใช้ไหม เวลาบรรคเวลาคนที่ภาวนาไม่เป็น เวลาพูดถึงมรรคมันจะพูดถึงข้างนอก พูดถึงเปรียบเทียบข้างนอก ข้างนอกเพราะอะไร ข้างนอกเป็นสสารเป็นวัตถุที่เปรียบเทียบได้ไป แต่มันไม่เห็นสติ ไม่เห็นสมาธิ ไม่เห็นงานชอบ เพียรชอบ ความชอบธรรมไป เพราะความไม่ชอบธรรมมันเลยเป็นความผิดเป็นเรื่องของภายนอกไป เห็นไหม ว่างจากภายนอกๆ ว่างจากความฟุ้งซ่านไป ใช้ปัญญาอบรมสมาธิว่างจากความฟุ้งซ่าน ว่างจากความคิดจากภายนอกไป แล้วมันว่างแล้วทำอะไรต่อ ว่างแล้วทำอะไรต่อ เพราะมันยังไม่เป็นสมาธิเข้ามาไป ถ้าเป็นสมาธิเข้ามา เวลามันว่างจากความฟุ้งซ่าน ตัวมันเด่นชัดขึ้นมามันจะรู้จักเลยว่า อ้อ! สมาธิเป็นอย่างนี้ สมาธิเป็นอย่างนี้

สมาธิคืออะไร สมาธิคือจิตไป ถ้าจิตมันสงบระงับขึ้นมาแล้วฝึกหัดใช้ปัญญาๆ มันต้องเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เห็นสติปัญญา ๔ ตามความจริงเพราะเหตุใด เพราะสมบัติของมนุษย์ มนุษย์มีกายกับใจๆ ไป กาย สติปัญญา กาย เรื่องเวทนา เรื่องจิตมันเป็นนามธรรม สิ่ง

ที่เป็นนามธรรม ถ้าจิตมันสงบแล้ว แม้แต่ร่างกายที่เป็นวัตถุมันเห็นของมัน ถ้ามันไปเห็นจิต เห็นเวทนา เห็นจิต มันก็เห็นจากภายในใจ

เวทนา มันมีเวทนานอก เวทนาใน เวทนาของร่างกาย นั่งนานๆ ไปมันก็เจ็บปวด เวลาอยู่เฉยๆ มันก็คิดขึ้นมาว่าใครคิดเขียนเรา นี่เวทนาของจิต เวทนาของจิตมันไม่มีใครว่ามัน มันก็เจ็บปวดของมัน ถ้าเวทนาของกาย มันเจ็บปวดของมัน ถ้าจิตมันสงบ จิตมันรู้มันเห็นของมัน ทั้งๆ ที่จิตมันเป็นนามธรรม แต่เวลาเวทนากาย เวทนาจิต ทำไมมันเหมือนกันล่ะ มันเหมือนกัน ต่อเมื่อคนที่มึสติมีปัญหาที่จับต้องได้นะ มันจะไม่เหมือนกันต่อเมื่อเราไม่รู้เรื่องสิ่งใดๆ เลย นี่พูดถึงว่า ภาวนามยปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นอย่างไร

นี่ใจ ก็เกิดขึ้นจากท้องคัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาสอนฆราวาส อนุบุพพิกลา ให้เขาเสียดสละทานก่อน ให้เขาเสียดสละทานก่อน เสียดสละทานแล้วจิตใจมันเปิดกว้างใจ ของถูกๆ ไม่ให้ใครเลยใจ มันก็ไม่ฟังใครเลยเหมือนกัน ใครจะพูดอะไรมานะ รู้แล้ว คนเราส่วนมากจะบอกเลยว่าฉันเป็นคนดี ฉันต้องไปวัดทำไม

ใช่ เป็นคนดี คนดีหรือคนเลวมันอยู่ในคนคนนั้น คนคนนั้นนะ ถึงเวลาเป็นคนดีก็ได้ มีสิ่งใดกระทบขึ้นมา เป็นคนเลวก็ได้ เพราะอะไร เพราะมันไม่มีสติสัมปชัญญะควบคุมดูแลเขา ใจดวงนั้นดีก็ได้ ร้ายก็ได้ จะเป็นเทวดาก็ได้ มนุสสเทโว เป็นเทวดา มนุสสตริจนาโน มันเป็นสัตว์ มนุสสเปโต มันเป็นเปรต อารมณ์ที่มันเกิดขึ้นๆ ขณะนั้นเป็น ขณะนั้นเป็น คูตี มนุษย์เป็นได้ หลากหลาย ถ้าเป็นหลากหลาย ถ้าเรามีสติปัญญา เรารักษาของเรา

“เราเป็นคนดี เราไม่ต้องไปวัดๆ”...ใช่ ในเมื่อบุญกุศล ในเมื่อสิ่งต่างๆ มันยังรองรับอยู่ใน แล้วถึงเวลาไปเจอผลกระทบที่มันรุนแรงขึ้นมา ไปเจอผลกระทบที่มันเจ็บช้ำน้ำใจขึ้นมา มันจะทำลายเขา มันจะทำลายเขานะ

ทำลายเขามันได้อะไรมา มันก็ได้คู่ศูตารางมา มันก็ได้บาปอกุศลมา แต่ทางโลกมันสะใจใจ เราได้ทำเขา เราได้แก้แค้นเขา เราได้ทำเพื่อสมความปรารถนาของเราใจ แต่กรรมทั้งนั้น แต่ถ้ามีสติปัญญา เหว่ยอ้อมระงับด้วยการไม่จองเวร ทำยากนะ ทำยากมาก เขาทำเรา เขาทำสิ่งต่างๆ เรา แล้วเราบอกว่าเราระงับด้วยการไม่จองเวรกับเขา มันผ่านไป มันผ่านไป สิ่งที่เกิดขึ้นเราก็รักษา แต่ถ้าเป็นทางโลกนะ ทางโลกเราก็ต้องแฉ่งความ ต้องดำเนินคดีกันไปตามกฎหมาย แต่หัวใจเรา เราต้องรักษา หัวใจเรานี้รักษามันไว้ มันเกิดสิ่งนี้ขึ้นมา มันเกิดสิ่งนี้ขึ้นมามันต้องมีเหตุ

มีปัจจัยของมันมา มีเหตุปัจจัยมาตั้งแต่ของเก่าของใหม่ ร้อยแปดพันเก้า มันมีไปหมดนะ โลกนี้ มันกระทบกระทั่งไปทั้งนั้นนะ

นี่ทำยาก ทำยาก เพราะมันทำยาก เพราะมันทำยากมันถึงชนะกิเลสยาก เพราะมันทำยาก มันถึงจะทำทันอารมณ์ตัวเองยาก แล้วอารมณ์นี้มันเกิดจากไหนล่ะ มันเผาผลาญเราทั้งนั้นนะ ถ้าเผาผลาญ วิธีการกระทำ วิธีการอย่างนี้ มันถึงว่า ข้างนอก ของที่เป็นวัตถุ ของที่เราเห็นๆ กันอยู่ เรายังเสียดสละไม่ได้ เรายังไม่ฝึกหัดมันมาเลย แล้วจิตใจเราไม่เข้มแข็งเลย จิตใจเราไม่มีวุฒิภาวะอะไรเลย แล้วถึงเวลาที่จะมาสู้กับมัน อารมณ์จะรุนแรงขนาดไหนเราก็สู้ได้ เราก็กัง โอ๊ย! ขนาดของวัตถุเรายังสละได้...มันคิดไปร้อยแปด คิดจนเราได้ฟังมาบ่อยมาก มีโยมมากุญให้ฟัง บอกว่ามีอาจารย์อยู่กลุ่มหนึ่งเขาบอกว่าไม่ต้องปฏิบัติหรอก เรียนศึกษาไว้เรื่อยๆ ไปปฏิบัติเอาตอนจะสิ้นลม ตอนจะตาย...เขาพูดกันอย่างนี้นะ โอ้อโฮ! เราฟังแล้วสะอึกเลย

ถ้ามันเป็นไปได้ล่ะ ในสมัยพุทธกาลที่ว่าพระภิกษุรูปหนึ่งไปแล้วโดนเสือมันจับ เสือมันกินใจ เสือมันกินมันสุดวิสัยแล้ว กินตั้งแต่ปลายเท้าขึ้นมา ก็ยังพิจารณาของท่านอยู่ ยังไม่สำเร็จนะ มันกินเข้าไปถึงโคนขา กินเข้าไปถึงเอวนะ พิจารณาไปเรื่อยๆ ท่านสำเร็จท่ามกลางปากเสือ นี้อยู่ในพระไตรปิฎกมี นั่นท่านสำเร็จท่ามกลางปากเสือ แต่ขณะนั้นมันต้องจิตใจที่เข้มแข็งมากนะ

ของเรา คูตี เรานั่งสมาธิภาวนา แค่เป็นหัดเรายังทนไม่ได้เลย แค่ไม่พอใจหุดหงิดก็ทนไม่ได้เลย แล้วเวลาคนจะตาย คนจะตายนะ คนที่มีบุญกุศลเขาตายนะ เขาตายได้ด้วยความสงบระงับของเขา คนที่มีบาปอกุศลตายด้วยการดิ้นรนทวนทวาย ดิ้นรนทวนทวายเพราะเหตุใดกรรมนิमितๆ ไร เวลาคนจะตายนะ กรรมนิमितมันมีพวกยมบาลต่างๆ ที่ตัวสูงใหญ่ มีไม้ตะบองมาแล้วมันจะตีมาฟาดมา เอ็งจะภาวนาหรือ

นี่ไง เวลาพูดกันๆ เวลาไปพูดอย่างนั้นมันเป็นความประมาทไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเกิด ไม่ประมาทเกิด”

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระอานนท์ว่า “อานนท์ เธอคิดถึงความตายวันละกี่รอบ คิดถึงความตายวันละกี่หน” นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้ำตรงนี้

ยิ่งสมัยปัจจุบันนี้คนเขาภูมิใจกันนะว่าเดี๋ยวนี้หนุ่มสาวมาเข้าวัดเยอะ แต่ก่อนคนแก่ๆ ทั้งนั้นเข้ามาวัด หนุ่มสาวให้สนุกกรีกกรีนไปก่อน เพราะหนุ่มสาวเข้ามาเยอะ สุขภาพดีไง ถ้าสุขภาพดี สุขภาพดีมันทำอะไรมันก็เข้มแข็งไซ้ไหม

สุขภาพอ่อนแอแล้วนะ เคนจกรรมก็คลานไป นั่งสมาธิก็หิวทิมบ่อ แล้วก็มาปฏิบัติไป อยู่! เก่ง หนุ่มสาวเราไปเที่ยวกันก่อน แต่สมัยนี้มีคนมาชมมากกว่าในปัจจุบันนี้หนุ่มสาวเข้าวัดกัน เยอะมาก ถ้าหนุ่มสาวเข้าวัดเยอะมาก เขายังแข็งแรงอยู่ เขายังสุขภาพดีอยู่ ถ้าสุขภาพกายดี มันก็ไม่ไปบีบคั้นสุขภาพจิตนะ ถ้าสุขภาพกายไม่ดีนะ วิตกกังวลไปหมดเลย นั่งสมาธิมันก็ปวดเมื่อย อยู่แล้ว ไอ้เนี่ยมันเจ็บ มันแหยง มันนั่งไม่ลง ไม่ทันนั่งมันก็กลัวแล้ว แต่ถ้าสุขภาพมันดี สู้ สู้มัน ถ้า สู้มันก็ฝึกหัดๆ ก็นี้ไง ก็เหมือนกับเราเสียสละทานนั้นนะ ฝึกหัดๆ ให้จิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน เราฝึกหัดภาวนาของเราละ ถ้าจิตของใครเคยเข้าสมาธิได้หนหนึ่ง มัน มันใจจะว่าสมาธิมันมีจริง เหมือนเราไปถึงเป้าหมายสักทีหนึ่ง เป้าหมายอยู่ตรงนี้เราเคยมาแล้ว เราจะมาอีกได้เรื่อยๆ ใจ แต่ถ้าเราไม่เคยถึงเป้าหมายนี้เลย “อู้ฮู! มันสุดวิสัย มันเป็นอย่างไรไม่รู้”

แต่ถ้าจิตของใครสงบสักหนหนึ่ง มันอยากได้อะไรดีนะ แล้วพอถึงเวลาอยากได้อะไรดี แล้วค้นหาซ้อ้นค้นหา เพราะธรรมชาติของมนุษย์ สัญชาตญาณมันก็ชอบอยากได้อยู่แล้ว แต่ถ้า มันมาสร้างภาพ อยากได้อีกชั้นหนึ่ง เห็นไหม เขาถึงบอกว่าไม่ให้มีความอยาก ไม่ให้มีความอยาก

คือไม่ให้อยากถึงเป้าหมายนั้น แต่เราต้องอยากในเหตุ อยากในการกระทำของเรา แต่เรา เคยไปถึงเป้าหมายนั้นแล้ว เราเคยไปถึงเป้าหมายด้วยความเพียรของเราแล้ว เราทำแล้วมันมี โอกาสใจ แต่ถ้าคนที่ยังไม่ถึงเป้าหมายเลย เราก็เคืองค่างของเรา แล้วเป้าหมายมันเป็นอย่างไร มันจะจับต้องได้อย่างไร มันสงสัยไปหมด นี่ความสงสัยนะ

เวลาจะประพฤติปฏิบัตินะ หลวงตาท่านสอนว่า ในการประพฤติปฏิบัติมันยากอยู่สอง คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับคราวหนึ่งคือคราวจะสิ้นสุด พอสิ้นสุดของท่าน พอจิตมันว่าง หมด มันทำลายจนสิ้นกระบวนการไปหมดเลย มันเป็นจิตเดิมแท้เลย มองไปทะลุภูเขาเลากาไป หมดละ มันทะลุไปหมดเลย มันก็มหัศจรรย์

ท่านบอกว่าคนที่สร้างบุญกุศลมานะ ถ้าคนไม่สร้างบุญกุศลมานั้นก็คิดว่านั่นคือนิพพาน นั่นคือผลการปฏิบัติของท่าน แต่เวลาคนที่สร้างบุญกุศลมา ธรรมะมาเตือน “ความสว่างไสวนี้ เกิดจากจุดและต่อม” มันต้องมีเหตุมีปัจจัย ทุกอย่างเกิดขึ้นมันต้องมีเหตุให้เกิด ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ลอยๆ หรือก ไม่มี

ที่นี้การที่เราจะมีมรรคมีผล เราจะมีสมาธิภาวนาของเรา เราก็ต้องเกิดจากการกระทำ ไม่มี หรือกที่มันจะลอยมาจากฟ้า ไม่มี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือคัมมา ๖ ปี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรัสรู้ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเอง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า เราตรัสรู้เองโดยชอบ โดยชอบ

นี่ก็เหมือนกัน คนที่มีอำนาจวาสนาบารมี หลวงตา เวลาที่มันทะลุปรุโปร่งไปหมด ธรรมะมาเตือนๆ เลยนะ “ความสว่างไสวนี้มันเกิดจากจุดและต่อม” พลังงานมันต้องมีที่เกิด เกิดบนอะไร เกิดบนภวาสวะ เกิดบนภพ เกิดบนจิต แล้วท่านย้อนกลับมา คนที่มีบุญกุศลมันจะมีสิ่งที่เป็นธรรมะ เขาเรียกธรรมเกิดๆ ธรรมสังเวช สะเทือนใจๆ ทั้งนั้นนะ แล้วสะเทือนใจ สะเทือนใจใครล่ะ สะเทือนใจตัวเองไง สะเทือนใจที่มันเกิดแล้วมันมาเตือนเราไง น้ำหูน้าตาไหลพราก เลยนะ เพราะอะไร เพราะมันเสียว โทษนะ พวกมันจะไปแล้ว จะเกือบไปแล้ว จะเกือบหมด โอกาสแล้ว มันจะเกือบจะไปจนไม่มีทางกลับมาแล้ว ธรรมะมาเตือน โอ้โฮ! มันสะคุ้งเลยล่ะ โอ้โฮ! มันสะเทือนใจมาก แล้วสะเทือนใจใจดวงนั้น สะเทือนใจที่สร้างบุญกุศลมา สะเทือนใจที่มันได้รับผลอันนั้นไง

แต่พูดกับคนนอกนะ “มันสะเทือนใจ”

สะเทือนใจอะไร สะเทือนใจอะไร เขาไม่รู้เรื่องอะไรกับเราหรือก

นี่ไง บังจิตตั้ง สันติภูฏิกโก นี่การปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติแล้วถึงจะรู้ ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติแล้ว เวลาท่านแสดงธรรม โอ้โฮ! มันจับบีบๆ เลยนะ เพราะมันเหมือนกัน มันต้องได้ประสบการณ์อย่างนั้นมา ถ้าไม่ได้ประสบการณ์อย่างนั้นมา มันจะถึงที่สุดได้อย่างไร เพราะเส้นทางนั้นเป็นเส้นทาง มัคโค ทางอันเอกใจ จิตดวงนั้นได้ก้าวเดินจากเส้นทางนั้นไปถึงที่สุดแห่งทุกขังแล้วเราปฏิบัติไป เราต้องเข้าสู่เส้นทางนั้น เข้าสู่เส้นทางนั้น เพียงแต่หยาบ กลางละเอียด

หยาบ กลาง ละเอียดใจ คนที่มีอำนาจวาสนามาละเอียดลิกซึ่ง นุ่มนวล ท่านทำปฏิบัติของท่านด้วยความนุ่มนวลของท่าน คนที่ปานกลางก็ต้องสมบุกสมบันหน่อย ไอ้คนที่หยาบๆ ก็ต้องลงทุนลงแรงกันเต็มที อันนี้ อันนี้ก็ทานนี้ไง อันนี้ที่เราทำมาไง ก็ของเราทำมาทั้งนั้นนะ ใครทำมา ใครทำของใคร ใครทำให้ใคร ใครทำให้ใคร เราทำของเราไง เพราะเราทำแล้วเราก็มีเจตนา เราก็มีความเชื่อ เรามีการกระทำของเรา เราทำเพื่อเราๆ ใจ สิ่งที่ทำ เราทำเพื่อหัวใจของเรา

เรื่องของเขา เรื่องของสังคมนะ เรื่องของเขา เป็นธรรมดา เรามาวัดก็ต้องเสียดสีอยู่แล้ว เสียดสีเพราะอะไร เพราะว่าเขามาไม่ได้ เขาเห็นความละเอียดลิกซึ่งนี้ไม่ได้ เขาต้องเสียดสีอยู่แล้ว ถ้าเสียดสีก็ให้เสียดสีไป นั่นเป็นความทุกข์ของเขา ไม่ใช่ความทุกข์ของเรา ถ้าเราทำของเราได้ มันเป็นความสุขของเรา มันเป็นหัวใจของเรา เราเป็นผู้ฉลาด เราเป็นนักปราชญ์ เราหาสมบัติที่จะเป็นของเราในวัฏฏะ คือจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

เราไม่ได้หาสมบัติที่กองเอาไว้ในธนาคาร เราไม่ได้หาสมบัติที่ไว้ในโลก เวลาเราตายแล้วเราพลัดพรากจากมันไป มันกองไว้อยู่นี้ไง จนเขาต้องมีพินัยกรรมไปขุดหาสมบัติไอ้พวกที่มันหลงสมบัติมันแล้วฝังไว้ในดิน

ของเราไม่เอา เราเอาบุญกุศลของเราไป เราเอาของเราไป เอาฝังหัวใจนี้ไป แล้วหัวใจนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราจะหาสมบัติของเรา สมบัติที่เป็นสัจจะที่เป็นความจริง ใครทำขนาดไหนจะได้ขนาดนั้น เอวัง